

כ"ו באלול התש"פ
15 בספטמבר 2020

סיכום מפגש עיון בנושא "היערכות עירונית לשינויי האקלים" של פורום ה-15 ועיריית ת"א יפו

המפגש נערך ביום שני, 7.9.20, י"ח באלול התש"פ, בין השעות 00:13-08:30.

משבר הקורונה הפוקד אותנו בימים אלה מדגיש את הצורך בבניית חוסן עירוני והיערכות למשברים. בעוד משבר הקורונה צפוי במוקדם או מאוחר להסתיים, משבר האקלים יישאר עמנו עוד שנים רבות וימשיך להיות האתגר העולמי המרכזי. גם אם מאמצי הפחתת הפליטות העולמיים יצליחו, לא ניתן יהיה לבלום בצורה מלאה חלק מהשפעותיו של המשבר, שבמסגרתו צפויה כמות המשקעים הממוצעת לרדת, ואירועי הגשם ייהפכו פחות תדירים, אך חזקים יותר באופן שיעלה את הסיכוי להצפות. מפלס פני הים יעלה, גלי חום ייהפכו שכיחים יותר, והטמפרטורה הממוצעת תעלה.

בישראל מצטרפות מגמות אלה לאתגר הדמוגרפי - קצב הגידול המשמעותי הצפוי להביא להכפלה ואף שילוש של אוכלוסיית ישראל לפני סוף המאה הנוכחית. השילוב של שתי מגמות אלה ישפיע באופן ישיר על יכולתן של הערים בישראל להתמודד עם השלכות המשבר – הגידול המהיר באוכלוסיית הערים יגדיל את העומס על המערכות והתשתיות הקיימות ויחזק את המגמות האקלימיות, בדגש על אי החוסן העירוני וגידול בהצפות כתוצאה מצמצום שטחי החלחול בעיר. מאחר שהעיר תעמוד בחזית ההתמודדות עם האתגרים הללו, יש חשיבות מיוחדת להיערכות של הערים לאתגרים הללו.

העיר היא גם המסגרת המתאימה ביותר לקידום הנושא. עובדי הרשות המקומית מכירים את העיר ותושביה וכל אחד מהם יכול וצריך להיות מעורב בפתרון, כמו גם התושבים ובעלי העסקים.

השקעה בהיערכות למשבר האקלים היא "השקעה בטוחה" שכן עיר שנערכת לשינויי האקלים היא עיר בריאה יותר, עם כלכלה עירונית חזקה יותר ומספקת איכות חיים גבוהה, לא רק בתחום הסביבתי.

לפני שנתיים אישרה ממשלת ישראל החלטה בנושא "היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים" שבעקבותיה הוקמה מינהלת להיערכות לשינויי האקלים הכוללת 35 גופים בה חברים גם פורום ה-15 ומרכז השלטון המקומי. במסגרת המינהלת הוקמה ועדת משנה לשלטון מקומי אשר תפקידה לסייע לרשויות המקומיות להיערך לשינויי האקלים.

בין פעולותיה – סיוע לרשויות המקומיות להכין תכנית פעולה להיערכות לשינויי האקלים. במסגרת זו יצא משרד האנרגיה בשיתוף המשרד להגנת הסביבה ומשרד הפנים [בקול קורא לתמיכה ברשויות מקומיות בהכנת תכניות פעולה להיערכות לשינויי האקלים ולאנרגיה מקיימת](#). רשויות אשר ייבחרו בקול הקורא יקבלו ליווי מקצועי וסיוע בגיבוש תכנית פעולה מקומית לאקלים ואנרגיה מקיימת. בשלב הראשון ייבחרו 10 רשויות, ובשלב הבא מתוכנן להרחיב את הפרויקט לרשויות נוספות.

לא חייבים לחכות לזכייה בקול הקורא – ישנם ידע וכלים שאפשר לקחת ולממש כבר כעת. גם אם אין תקציבי ענק - את החשיבה אפשר לבצע. חשוב למפות את המצב הקיים: מה עדיין לא נעשה בעירייה? ואילו פעולות כבר נעשות, אשר ניתן להתאים אותן או להכניס אליהן אלמנטים נוספים כך שיתמכו ויחזקו את החוסן האקלימי?

בערים בעולם מתגברת ההבנה שעירוניות טובה נובעת מחוסן עירוני - היכולת של העיר לספוג זעזועים ועומסים ולהסתגל למצב חדש תוך שמירה על תפקוד כלל המערכות בה.

לכן עיריות רבות בעולם הכינו תכנית להיערכות למשבר האקלים, אשר במסגרתה הן מבצעות פעולות לחיזוק החוסן העירוני. התכניות כוללות התייחסות להיבטים אשר גורמים לעיר להיות פגיעה לאיומי משבר האקלים, כגון תכסית בנויה אשר מפחיתה את יכולת החלחול ואשר מגבירה את אפקט אי החום העירוני, הימצאות של אוכלוסיות פגיעות בעיר (כגון קשישים ומשפחות מתחת לקו העוני), ועוד. תכניות אלו כוללות גם אלמנטים שמטרתם למתן את עוצמתם של שינויי האקלים על ידי הפחתת פליטות גזי חממה.

גם בישראל יש כבר ניצנים ראשונים להיערכות עירונית למשבר האקלים. בחודש אוגוסט 2020 פורסמה תכנית היערכות עירונית ראשונה בישראל - תכנית ההיערכות של עיריית תל-אביב יפו, ובימים אלה מקודמות ומתגבשות תכניות היערכות בעיריית הרצליה וביחידה האזורית בשרון.

על מנת לקדם תכנית להיערכות למשבר האקלים נדרש שיתוף פעולה מלא בין מחלקות ואגפי העירייה, תוך רתימת בעלי תפקידי מפתח. כמו כן, ישנה חשיבות לשיתוף הרשויות השכנות לשם היערכות אפקטיבית, וכמובן לרתימת התושבים על ידי שיתוף ציבור, חינוך והעלאת מודעות.

על-מנת לסייע לעיריות להתניע מהלך להיערכות לשינויי האקלים, קיים פורום ה-15 מפגש עיון ראשון בסדרת מפגשים, במטרה לשתף את הידע הקיים בנושא, להציג כלים ומודלים זמינים למיפוי הפגיעות העירוניות, לבניית תכנית היערכות ולנקיטת פעולות להיערכות למשבר האקלים.

איתן אטיה, מנכ"ל פורום ה-15 פתח את המפגש והציג את הקשר הישיר בין משבר האקלים לאתגרי העירוניות, וכיצד היערכות למשבר זה, תסייע גם לחיזוק החוסן העירוני.

מאיה קרבטרי, מנהלת תחום תכנון וסביבה בפורום ה-15, הציגה הקשר בין היערכות עירונית למשבר האקלים לבין העשייה הקיימת בעיריות החברות באמנת האקלים ובתכנית "ברית ערים לאיכות חיים וסביבה" של פורום ה-15.

תמר רביב מנהלת אגף שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי במשרד להגנת הסביבה הציגה את פעילותה של המנהלת הלאומית להיערכות למשבר האקלים אותה היא מרכזת, את עבודתה של ועדת השלטון המקומי של המנהלת וכן קול קורא חדש שפרסם המשרד לתמיכה בפעולות של רשויות מקומיות בתחום הטבע העירוני.

אוריאל בבצ'יק, מנהל אגף אנרגיה מקיימת במשרד האנרגיה, הציג את התכנית הלאומית החדשה לתמיכה בהיערכות מקומית למשבר האקלים ואנרגיה מקיימת.

אבנר פורשפן, מנהל אגף אקלים בשירות המטאורולוגי, הציג את המגמות האקלימיות שצפויות להשפיע על ישראל בשנים הקרובות, ואת "תרחישי הייחוס" לאזורים השונים בארץ.

ד"ר אורלי רונן, ראש המעבדה לחדשנות ולקיימות עירונית בחוג ללימודי הסביבה, אוניברסיטת ת"א, הציגה את מושגי היסוד בתחום ואת הכלים המרכזיים למיפוי פגיעות ולהכנת תכניות היערכות וכן סקרה דוגמאות לערים בעולם שמובילות מדיניות מתקדמת להיערכות למשבר האקלים.

איתן בן עמי, מנהל הרשות לאיכות סביבה וקיימות, ד"ר בעז קידר, מנהל מחלקת תכנון בר קיימא ואנרגיה, וגיא דקניט, רכז מדיניות אקלים מעיריית תל אביב יפו הציגו את עיקרי תכנית ההיערכות העירונית למשבר האקלים שהעירייה פרסמה בחודש אוגוסט האחרון, ואת תהליך הבנייה של התכנית, בדגש על ההתייעצות הרב-מגזרית, ההתייחסות למוקדי פגיעות אקלימי ולמוקדי פגיעות קהילתית.

אהוד לזר, סמנכ"ל פרויקטים בעיריית הרצליה, הציג את התהליך שמובילה עיריית הרצליה לגיבוש תכנית עירונית להיערכות למשבר האקלים, והדגיש את החשיבות של מיצוי ורתימת המשאבים והידע הפנים ארגוניים.

הילה רוטברט, מנהלת תחום חדשנות והיערכות רשויות לשינויי אקלים ביחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון, הציגה תהליך חדש שהתניעה היחידה להכנת תכנית היערכות למשבר האקלים בראייה אזורית.
